

VNĚJŠÍ VZTAHY

Kurs: **Klíčové rozsudky ESD**

(Hubert Smekal, Pondělí 16.00-17.40, 29. března 2004)

Zdroje:

- TÝČ, Vladimír. „*Základy práva Evropské unie pro ekonomy*“. 3. vydání, Praha: Linde, 2001, pp. 252-259.
- TICHÝ, Luboš a kol. „*Evropského právo*“. 2. vydání, Praha: Linde, 2002, pp. 705-779.
- FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. „*Evropská unie*“. Brno: CDK, 2003.
- PÍTROVÁ, L.; POMAHAČ, R.: „*Průvodce judikaturou ESD – I. díl*“. Praha: Linde, 2000, pp. 252-291.
- PÍTROVÁ, L.; POMAHAČ, R.: „*Průvodce judikaturou ESD – II. díl*“. Praha: Linde, 2001, pp. 260-277.

Zkratky:

SES – Smlouva o založení ES
SEU – Smlouva o Evropské unii
SESUO – Smlouva o ESUO
SESAE – Smlouva o EURATOM
MO – mezinárodní organizace
MS – mezinárodní smlouva

VNĚJŠÍ VZTAHY A MEZINÁRODNÍ SUBJEKTIVITA

[Mezinárodněprávní subjektivita = způsobilost být nositelem práv a povinností na úrovni mezinárodního práva veřejného, tj. na úrovni států a mez. org. s právní subjektivitou]

Všechna tři ES jsou mez. org. => právní subjektivita dle **mezinárodního** práva (zřizovací smlouvy – viz čl. 281 SES, čl. 6 SESUO, čl. 184 SESAE – „*Společenství má právní subjektivitu.*“) => způsobilost uzavírat mez. sml. (RVHP neuznala mez. pr. subj. ES až do roku 1988 a bránila svým čl. st. vstupovat do smluvních vztahů s ním).

Právní subjektivita dle **vnitrostátního** práva členských států (čl. 282 a 288 SES).

Právní subjektivita v právu Společenství (čl. 281).

!!! EU nemá právní subjektivitu (aspoň to není v SEU zmíněno x viz návrh „evropské ústavy“).

• **Obsah mezinárodněprávní subjektivity ES**

1. **Diplomacie a legace** [*Právo legace = právo komunikovat se subjekty mezinárodního práva veřejného jako rovný s rovným; aktivní legace – právo vysílat k subjektům zastoupení, pasivní legace – právo přijímat zástupce třetích subjektů*] – státy a MO vysílají mise zástupců k ES, k jejich akreditaci je třeba jednomyslného rozhodnutí Rady. Aktivní legace není explicitně upravena, avšak Rada i Komise své zástupce vysílají. Radu zastupuje velvyslanectví čl. st., který jí v dané době předsedá (čl. 20 SEU). Komise má ve světě cca 120 delegací, misí, informačních středisek v hlavních městech a 5 misí u hlavních MO (OSN, OECD, UNESCO, FAO, ...). Výsady, imunity.
2. **Jednostranná opatření** - [*autonomní akty s extraterritoriálními účinky*] - opatření ve vnějších ekonomických vztazích (cla, kvóty, apod.), hospodářské sankce SZP (embarga), důsledky vnitrokomunitárních úprav občanství a kontroly cizinců (př. Schengenské dohody).
3. **Uzavírání mezinárodních smluv** – SES – na rozdíl od ESUO a ESAE - neobsahuje obecné zmocnění k uzavírání vnějších smluv vyjma šesti oblastí: obchodní politika, přidružení, cla,

výzkum, životní prostředí a rozvojová spolupráce. Postup uzavírání smlouvy (čl. 300 SES): Komise navrhne Radě uzavření MS, Rada zmocní Komisi k jednání a ustanoví zvláštní výbor, který Komise povinně konzultuje. Rada pak na návrh Komise rozhodne kvalifikovanou většinou o tom, že podepíše smlouvu. Jednomyslnost třeba tam, kde i v příslušné intrakomunitární oblasti třeba 1M a při uzavírání dohod o přidružení. Parlament, Rada, Komise nebo čl. st. si mohou vyžádat posudek ESD, zda je dohoda slučitelná se SES. **Problém smíšených smluv** – na sjednávání, podpisu a ratifikaci MS, která svým předmětem přesahuje rozsah pravomocí ES nebo obsahuje položky financované čl. st., se společně podílejí všechny čl. st. a ES => všechny státy musí ratifikovat => právo veta. Př.: nad rámec pravomocí - evropské dohody o přidružení, Smlouva o Evropském hospodářském prostoru; finanční pomoc; neochota čl. st. nechat se zastínit ES. Smíšené smlouvy zveličují úlohu čl. st. a banalizují ES, zvyšují nároky na spolupráci orgánů ES s čl. st., zpožďují svou použitelnost (zdlouhavý proces). Viz DEMIREL, SEVINCE

MS ES – součást mezinárodního práva veřejného i komunitárního práva (=> závazná pro orgány ES i čl. st., ustanovení mohou mít i přímý účinek (obsahuje-li jasně a jednoznačně formulovaný závazek, jehož splnění není závislé na vydání dalšího právního aktu – *Demirel*) => mohou se jich před soudy čl. st. ES dovolat i příslušníci smluvního státu). Začlenění do komunitárního práva obvykle cestou nařízení či rozhodnutí Rady.

MS ve 2. a 3. pilíři – pravomoc Rady uzavírat MS se státy a MO – jednomyslně (čl. 24 a 38 SEU).

Role ESD – pravomoc vydat posudek k návrhu smlouvy před jejím podpisem, pravomoc posuzovat platnost sekundárního komunitárního práva podle jeho souladu s těmito MS.

- **Pojem**

Vnější vztahy EU zahrnují: vnější vztahy ES (ekonomická a rozvojová politika), SBZP, vnější dimenzi spolupráce ve věcech trestních. (čl. 3/2 SEU)

- **Cíle**

Odhodlání čl. st. „potvrdit solidaritu, která spojuje Evropu a zámořské země a zajistit rozvoj jejich blahobytu v souladu se zásadami Charty OSN.“ (Preambule SES)

„Posílení evropské identity a nezávislosti, a to v zájmu podpory míru, bezpečnosti a pokroku v Evropě a ve světě.“ (Preambule SEU, odst. 23)

Význam cílů: vodítko k výkladu vnějších smluv i sekundárního práva, zejména ESD.

Věcné vymezení vnějších pravomocí EU a ES

- 1) **Explicitní pravomoci** – výslovně zakotveny v evropském právu (SES a SEU).

Explicitní vnější pravomoci dle SES – měnová politika (čl. 111), obchodní politika (131-134), služby (133/5), duševní vlastnictví (133/5), přidružení třetích zemí (310), výzkum, technologický rozvoj (170), životní prostředí (174), rozvojová spolupráce (181), vztah ES k MO (302-304).

- 2) **Implicitní pravomoci** – původně nebyly výslovně v SES, jsou výsledkem judikatury ESD (*AETR, Kramer*) pomocí tzv. *teorii paralelismu vnějších a vnitřních pravomocí* – pokud možno vnitřní pravomoci realizovat i navenek – implicitně se dovozuje, že je ES má (ESD se opíral o čl. 7/1 SES). Po účinnosti Amsterdamské smlouvy uznává existenci implicitních pravomocí explicitně i primární právo ES (viz čl. 300) (SESUO a SESAE doktrínu paralelismu výslovně zakotvují). Soud posudkem 1/94 vyloučil možnost ES realizovat implicitní vnější pravomoc, nebyla-li přijata úplná intrakomunitární úprava dané oblasti => do jejího přijetí mají v dané oblasti pravomoc se mezinárodně zavazovat jen čl. st.

- 3) **Subsidiární pravomoci** – opírají se o tzv. *flexibilní klauzuli* (čl. 308 SES), kterou lze dle judikatury (*AETR*) použít na vnitřní i vnější záležitosti: „Ukáže-li se, že Společenství musí něco učinit k dosažení některého ze svých cílů v rámci společného trhu a tato smlouva mu k tomu neposkytuje nezbytné pravomoci, učiní Rada na návrh Komise a po konzultaci s EP

jednomyslně vhodná opatření.“ ESD posudkem 1/94 stanovil, že čl. 308 lze pro přijetí vnějšího závazku použít až po (či nejhůře zároveň s) přijetí úplné intrakomunitární úpravy dané oblasti; samotný vnější závazek na základě čl. 308 SES bez sekundárního předpisu ES je vyloučen. Čl. 308 lze použít jen v mezích svěřených pravomocí, nikoliv k pseudorevizi SES nepřímým rozšířením pravomocí (posudek 2/94).

Subsidiární pravomoc => nutno se vyhnout odkazu na čl. 308, pokud existuje pravomoc výslovná či implicitní (viz 45/86 *Komise v. Rada*) => typické použití: když chybí vnitřní pravomoc a sama akce v ES se zakládá na čl. 308 (př. životní prostředí – Úmluva o zachování stěhovavých druhů divoké fauny).

Viz AETR, STANOVISKO 1/94

SPOLEČNÁ OBCHODNÍ POLITIKA (NAVENEK)

• **Stupně ekonomické integrace**

Oblast volného obchodu – oblast dvou nebo více států, které na základě mez. sml. mezi sebou odbouraly cla, dávky s obdobným účinkem a kvantitativní omezení pohybu zboží (=> volně se pohybuje jen zboží, jehož původ je v této oblasti).

Celní unie (vytvořena 1. 7. 1968 – odbourána cla a kvantitativní omezení dovozu a vývozu) – oblast dvou nebo více států, které na základě mez. sml. mezi sebou odbouraly cla, dávky s obdobným účinkem a kvantitativní omezení pohybu zboží + stanovily jednotný celní tarif ve vztahu ke 3. státům (=> volně se pohybuje i zboží dovezené z třetích zemí, které bylo procleno).

Společný trh – uvolněný pohyb zboží + volný pohyb osob provádějících ekonomickou činnost, služeb a kapitálu.

Vnitřní trh (právní nástroj: Jednotný evropský akt (platný od 1987); počátkem 90. let zrušení kontrol zboží na vnitřních hranicích; jednotný vnitřní trh vzniká vstupem Maastrichtské sml. v platnost - 1993) – úplná fáze společného trhu, konec omezením obchodu, volný pohyb osob pro všechny, uvolnění poskytování služeb a pohyb kapitálu; dále rozsáhlejší sladění norem, otevření veřejných zakázek. (*pozn.: někdy se pojmy vnitřní a společný trh nerozlišují*)

Měnová unie – společný trh doplněný o společnou měnu, zahrnující jednotný měnový systém a centrální banku (od 1.1. 1999 euro).

Hospodářská unie – plná integrace čl. st. v nadnárodních orgánech odpovědných za vytváření společné hospodářské politiky včetně existence jednotného daňového systému.

-nejdůležitější součást vnějších vztahů ES (největší dovozce i vývozce na světě – cca 16 %).

Dělení: - **společná obchodní politika** – cíl: utváření řádných obchodních vztahů se třetími zeměmi.

- **společná obchodně ochranná politika** – obranné nástroje proti narušování obchodních vztahů.

Obsah: stanovování a úprava omezení dovozu do společného trhu a jeho ochrana, liberalizace obchodních vztahů se třetími zeměmi, uzavírání smluv o hospodářské spolupráci, udržování preferenčních obchodních vazeb.

Vůči nečlenským státům, patří od počátku do výlučné pravomoci Společenství (již součástí ESUO). Až do založení EPS (1970) jediný způsob, jak ES vyjadřovalo zahraničně-politické zájmy.

Právní základ:

Principy (vytyčené již dříve v rámci GATT) (viz čl. 131 SES), podrobnosti definuje Rada kvalifikovanou většinou na návrh Komise.

Obsah (čl. 133) – jednotné zásady pro oblast celních sazeb, uzavírání celních a obchodních dohod, sjednocování liberalizačních opatření, vývozní politiku a obchodní ochranná opatření (x dumping, subvence).

Nástroje obchodní politiky

- **jednostranná opatření** – cla, kvantitativní omezení dovozu nebo vývozu a opatření s rovnocenným účinkem;
- **dvou- a vícestranná opatření** – obchodní dohody.

CLA

Vnější obchodní vztahy ES jsou založeny na celní unii.

Celní právo - **tarifní** – celní sazby a související vztahy (nař. o společném celním sazebníku – viz JCT);
- **netarifní** – obecná úprava celního řízení, pravidla původu zboží (nař. Rady – komunitární celní kodex).

JEDNOTNÝ CELNÍ TARIF (od 1. července 1967) (dále jen JCT)

- založen na Jednotném systému popisu druhů zboží a kódování (dnes nařízení 2658/87). Urychlil harmonizaci a posléze unifikaci celních předpisů čl. st. Výrobky importované do ES se zaplacením cla a splněním dalších podmínek ocitají ve volném oběhu.

Obsahuje dva druhy sazebníků:

1. **Samostatný** – základní – uplatňovaný obecně, vycházející z výsledků jednání v rámci GATT.
2. **Smluvní** – dán mez. smlouvami ES s nečl. st., obsahuje preferenční (nižší) sazby.
Generalizovaný systém celních preferencí – vůči rozvojovým zemím. Navíc s velkou skupinou rozvojových zemí Dohody z Lomé.

Uplatní-li se ochranná opatření – odchylka od základního sazebníku nahoru.

Sazby JCT se postupně snižují (opatření dohodnutá v GATT, resp. WTO – jménem ES jedná Komise), chtěná liberalizace.

Výlučná pravomoc ES => čl. st. nemohou sjednávat v obchodní oblasti žádné mez. sml. => sjednává pouze ES (postup: čl. 133, viz i čl. 300 – Komise doporučení Radě, Rada zmocní směrnici Komisi k jednání).

DÁVKY S ÚČINKEM ROVNOCENNÝM CLŮM

Na rozdíl od intrakomunitárních vztahů (čl. 23 SES) sice není zákaz těchto dávek pro vnější vztahy výslovně stanoven, ale logicky je třeba, aby byly zakázány, nemá-li dojít k deformacím. ESD proto s dávkami s účinkem rovnocenným clům ve vnějších vztazích zachází stejně jako ve vztazích intrakomunitárních (C-344/90 *Komise v. Francie*). Od zavedení JCT je zakázáno každému členskému státu zavádět jednostranně nové dávky nebo zvyšovat výše dávek existujících.

KVANTITATIVNÍ OMEZENÍ

ESD rozhodl, že aplikace kvant. omez. a opatření rovnocenného účinku na zboží ze třetích zemí jsou součástí společné obchodní politiky.

Forma – forma trvalých opatření (pro celé ES),
- dočasných opatření (reakce na nepříznivý vývoj v některém čl. st.).

DOVOZNÍ POLITIKA

Obecně: ES otevřeno dovozu ze 3. zemí bez kvantitativních omezení.

Pokud by ale v důsledku dovozu hrozila komunitárním výrobcům závažná újma → možná realizace rychlých opatření k jejich ochraně – *komunitární informační a konzultační procedura* – zkoumají se dovozové trendy, pokud možná vážná újma kom. výrobci (cena, množství atd.) → *komunitární dozor* – zboží ve volném oběhu až po vystavení zvláštního dokumentu (nepředstavuje ještě omezení dovozu).

Omezující ochranná opatření – př.: zpřísnění pravidel pro vpuštění do ES (např. dovozní povolení). Opatření musí být slučitelná se závazky ES vůči GATT (WTO), tzn. vůči čl. st. WTO mohou být uplatňována jen z důvodu příliš velkého množství zboží a nepříznivých podmínek (např. nízké ceny). Další zpřísnění opatření vůči rozvojovým zemím.

Nástroje: jednostranná opatření, dvou- a více- stranné smlouvy.

- **Jednostranná opatření**

Především cla a kvóty (upraveno nařízeními).

Obecná úprava – dovozy ze zemí s tržní ekonomikou – zásada volného importu.

Zvláštní úprava – vůči zemím se státní kontrolou obchodu – bývalý SSSR mimo Pobaltí, Vietnam, Mongolsko, Severní Korea.
- dovoz textilu.

Kvóty – komunitární, národní (po Amst. sml. povoluje Komise).
- tarifní, kvantitativní.

Národní kvóty jsou vždy kvótami kvantitativními, protože cla jednotně stanovena celním sazebníkem pro celou ES.

- **Dohody o importu**

- stanoví kvantitativní stropy, po jejichž dosažení nastupuje dále dohodnutý režim. Týkají se nejčastěji citlivých výrobků (textil, maso, sýry, boty, brambory). Kritizováno WTO pro zneprůhlednění svobody obchodu, diskriminační zacházení, uzavírání 2str. vztahů.

JEDNOTNÁ DOVOZNÍ PRAVIDLA

- mají zajistit stejný režim pro dovoz zboží z 3. států do kteréhokoliv čl. st.
- stanovena nařízením Rady (č. 3285/94) – *obecný režim*.
- *zvláštní režim* – vymezen komoditně (textil) a teritoriálně.

VNĚJŠÍ OBCHODNĚ OCHRANNÁ POLITIKA

- typické: jednostranné opatření.

1) **Zvláštní úprava** pro ochranu proti **dumpingu** – lze uplatnit *antidumpingová cla* (právní úprava: dokumenty GATT - *Antidumpingový kodex* a *Kodex o státních podporách a vyrovnávacím clu*; nař. 384/96 o ochraně proti dumpingovým dovozům z nečlenských zemí). Rada a Komise vydávají konkrétní antidumpingová nařízení proti konkrétním výrobkům a zemím.

[*Dumping* – dovoz zboží za nižší cenu než je srovnatelná cena příslušného nebo zastupitelného výrobku běžná na trhu ve státě původu zboží.]

2) **Zvláštní úprava** pro ochranu proti **subvencovaným dovozům** (nař. 2026/97) – může být uloženo *vyrovnávací clo*.

Subvencovaný dovoz – dovoz se státní podporou do ES;
- dovoz výrobku, jehož výroba subvencována.

Řízení ve věcech dumpingu a subvencí – Soud první instance.

3) **Opatření proti nedovoleným obchodním praktikám** – Rada nařízení. Cíl: chránit území ES i komunitární aktivity na trzích třetích států.

4) **Opatření proti pašování a pirátskému zboží** – nařízení umožňuje celním orgánům zasáhnout při podezření, že zboží je pašované nebo pirátské nebo porušuje práva duševního vlastnictví.

VÝVOZNÍ POLITIKA

Exporty liberalizovány, ale se svolením Komise lze jistá omezení (kvóty, kontrolní opatření).

JEDNOTNÁ PRAVIDLA PRO VÝVOZ

Upraveno nařízeními Rady (2603/69, 3918/91, 519/94).

Obecně: vývozy z ES nejsou kvantitativně omezeny.

Výjimky:

- a) ropa, ropné výrobky, zemní plyn,
- b) některé druhy výrobků pro určité státy (př. riziko výroby chemických zbraní),
- c) v konkrétních případech možnost opatření k ochraně zájmů ES (důvod: nedostatek daného zboží v ES) .

Opatření na podporu vývozu – čl. 132 SES – harmonizace mezi čl. st. → *Dohoda o zásadách pro poskytování úvěrů pro export* (1978, 1992). Zvláštní pravidla pro subvencování vývozu zemědělských produktů.

VNĚJŠÍ PRIVILEGOVANÉ VZTAHY

Zprvu prodloužením koloniálních vztahů, posléze rozšířeno na Středozeří, střední a východní Evropu.

Státy přidružené k ES – právní režim obchodu v dohodách o přidružení.

Turecko, Malta, Kypr, Andorra, San Marino – dohody o celní unii s ES.

Země EFTA – dohody o volném obchodu.

Privilegovaný přístup – ACP (dohody z Yaoundé, Lomé, Cotonou), Maghreb (Malta, Alžírsko, Maroko, Tunisko), Mashrik (Egypt, Jordánsko, Sýrie, Libanon).

ZVLÁŠTNÍ PRAVIDLA PRO OBCHOD S NĚKTERÝMI KOMODITAMI

V rámci GATT (WTO) zvláštní režim pro obchod se zemědělskými produkty a výrobky citlivějších průmyslových odvětví (průmysl textilní a oděvní, automobilový, stavba lodí, ocelářské výrobky).

Rada nařízení Rady a rozhodnutí Komise, která se vztahují na určité komodity ve vztahu k jednotlivým zemím.

ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE

Cíl: podpora trvalého hospodářského a sociálního rozvoje rozvojových zemí a jejich zapojování do světové ekonomiky a boj proti chudobě. Paralelně i rozvoj a upevnění demokracie, právního státu a respektování lidských práv.

Podmínky: pouze doplňuje politiky čl. st. (čl. 177/1), speciální pomoc při dodržování závazků a cílů v rámci OSN a dalších MO (177/3).

ES koordinuje politiky čl. st.

Nástroje:

- systém preferencí – preferenční celní sazby pro rozvojové země,
- spolupráce s OSN,
- Světový potravinový program,
- spolupráce prostřednictvím NGOs,
- světové komoditní dohody,
- ochrana životního prostředí,

- boj proti drogám,
- AIDS,
- potravinová pomoc,
- pomoc uprchlíkům,
- podpora demokratizaci a lidským právům.